

## Расхадуха

Міхась Скобла

Апошнюю чарку за бяседным сталом у розных народаў спрадвек называлі па-рознаму. Нашы суседзі, палякі, пілі „*czarkowego*“, расейцы — вялікія аматары ўкленчыць шклянemu богу — пілі чарку „*стрэммянную*“, пры стрэмені, пасля чаго госьць мусіў закінуць нагу на каня, пілі й „*на пасашок*“, стоячы на парозе.

Беларусы ж апошнюю чарку ахрысьцілі бадзёрыста — „*расхадуха*“, і выпіўшы яе, павінны былі разыходзіцца па хатах. А паколькі ў савецкай імперыі час ад часу арганізоўваліся кампартыйна-паспалітыя рушэньні супраць п'янства, то слова *расхадуха* апынулася ў разрадзе крамольных і не патрапіла ў нарматыўныя слоўнікі. А шкада.

І сёньня на дзяржаўным радыё можна пачуць саладжавую песеньку ў выкананьні псэўдафальклёрнага гурту:

Чарка „на пасашок“ — на марозе кажушок,  
А за ёю новая — чарка „аглаблёвая“...

Зрэшты, і апошніх чарак можа быць некалькі. Асабліва калі сабралася добрая сябрына, не апарожнены дарэшты посуд на стала, а над душою, як гасьцінная гаспадыня, стаіць у думках прыказка: „пі ды еж, бо як памрэш — калом не ўвапрэш“.

Пашануйце знаёмых, выпіце „аглаблёвую“, а калі застолье й сапраўды мае скончыцца, узьніміце чарку-„*расхадуху*“ за веліч і сілу беларускага духу.

## Ровар

Ян Максімюк

Нічога, што слова чужое, але як жа яно дарагое!

Калі табе сем гадоў і ты дастаеш ад бацькоў сапраўдны, „дарослы“ *ровар* — ты ня толькі стаешся шчаслівым уласнікам, якому пачынаюць зайздросьціць твае *бязроварныя* сябрукі. Ты таксама бярэш адразу некалькі прыступак у даросласьць. Жыцьцё для цябе пачынае рухацца шпарчэй, як і ты сам у прасторы.

А калі твой *ровар* мае лапку, на якую можаш яго абaperці і паставіць дзе заўгодна, а да таго званочак, лямпачку і дынама, а яшчэ набор ключоў у адмысловай скураной сумачцы пад рамай — немагчыма адразу й прыдумаць, чаго яшчэ можна было б жадаць. Калі б жыцьцё ўвесь час было такое, як у тыя *першароварныя* дні!

У нас на Беласточчыне польскія *ровары* мелі ўсе гэтыя дадатковыя снасьці. А вось у савецкіх „взлясыпэдах“ пад назовам „Урал“, якія таксама можна было купіць у крамах у Бельску, Гайнаўцы ці нават у Нарве, не было лямпачак, дынамаў і лапак. „Уралы“ былі таньнейшыя за польскія самакаты і лічыліся куды горшым набыткам. Нават узьнікла здэклівая прысьпеўка пра кавалераў на „*Ўралах*“. Рэфрэн гучаў прыблізна так: „*Каханая, чакай, я к табе прыеду рускім роварам „Урал*“

ў суседнюю вёску яшчэ было можна, але як жа вярнуцца дахаты недзе пад поўнач?

Пяшчаная разьезджаная дарога ў полі альбо лесе, зрэзчасу жвіроўка, у вёсках брукаванка — ня надта каб было дзе разагнацца *роварам* на Беласточчыне ў 60-я і 70-я гады. Дый цяпер асфальтовак пабольшала не нашмат. Але народ езьдзіў на *роварах* часта й густа. *Ровар* — аўтамашына дзятвы і бядо-ты. У згаданым часе аднаго й другога на Беласточчыне было адволі.

Дзядулі, што помнілі „першага і другога немца“, казалі, што цяперашнія рускія й польскія *ровары* — гэта барахло ў параўнаньні зь нямецкімі. „Нямецкі, о-то-то быў *ровар!*“ — пераконвалі. Але колькі я ні прыглядаўся да іхніх самакатаў, на якіх яны езьдзілі нядзелькамі ў царкву, мне ніколі ня ўбачыўся ні адзін „о-то-то“ *ровар*...

Мабыць, усе „о-то-то“ *ровары* існуюць адно ў нейчым маленстве...

## Розум

**Анатоль Вярцінскі**

Гэта тое, што перш за ўсё робіць чалавека чалавекам. Таму яго і вызначаюць як *homo sapiens*, таму мы найперш і зьяўляемся боскімі стварэньнямі. Самая сумная канстатацыя ў дачыненні да каго-небудзь з нас: „*Бог яму розуму ня даў*“. Яшчэ гавораць: „*Калі Бог хоча каго пакараць, ён пазбаўляе яго розуму*“.

Праўда (гэта яшчэ адзін сумны факт), ня кожнаму дадзена жыць ды кіраваць *сваім розумам*. Менавіта сваім, уласным, а не чужым — пазычаным у суседа, у так званага старэйшага брата ці перанятым у наваўленага правадыра.

*Розум* — пільны вартавы жыццёвага ладу. Сон *розуму* нараджае пачвар. Ён, *розум*, супастаўляе факты, параўноўвае зьявы, асэнсоўвае досвед, праводзіць мяжу паміж праўдай і хлуснёй, паміж рэальнымі рэчамі і хімірамі, робіць высновы.

*Розум* — перадумова духоўнасьці і аснова творчасці, стваральнай дзейнасьці. Менавіта *розуму* належыць галоўнае інжынэрнае правіла, згодна зь якім эканоміць можна на ўсім, акрамя падмурка.

*Розум*, як нехта тонка заўважыў, ня будзе ставіць пытаньне: даганяць ці адставаць, разлучацца ці аб'ядноўвацца. Ён будзе выходзіць з таго, што лепей, а што горш, што дабро, а што зло. Ён з магчымых варыянтаў выбірае аптымальны.

На пастамэнце помніка Пушкіну, якім маскоўская мэрыя абдарыла менскія гарадзкія ўлады, некалькі дзён красаваўся напісаны юначым почыркам крылаты пушкінскі радок: „*Няхай жыве розум, хай зьнікне імгла*“. Сапраўды, няхай.

## Рокаш

**Павал Марціновіч**

У мове ХХ стагодзьдзя *рокаш* — паўстаньне, мяцеж, забурэньне — слова архаічнае і досыць рэдкае. Ува ўжытак яно вярнулася зь лёгкай рукі Караткевіча.